

Hoe het in 1987 ging met de Ooievaars in Nederland

Dick A. Jonkers

Tien paren kwamen tot broeden en van de nesten vlogen achttien jongen uit. Op het nest in Schoonrewoerd keerde het wilde mannetje niet terug. Een projectooievaar vestigde zich daar al in februari. Een groot deel van de broedparen overwinterde in Nederland. Denemarken telde dit jaar twaalf broedparen. Veel jongen stierven door de juniregens.

Bewoonde nesten en uitgevlogen jongen

Voor het eerst vestigde zich op het ooievaarsbuitenstation in IJhorst een gemengd paar. De wilde Ooievaar - het mannetje - was een geringd exemplaar. Het vrouwtje legde vijf eieren, waarvan er twee werden uitgehaald om in de broedmachine te laten uitkomen. Daarin werd één jong geboren.

Van het nest vlogen drie jongen uit. Deze gingen op 31 augustus met hun vader, dertien jongen van vrijvliegende paren en andere overvliegende Ooievaars mee op trek. Van de groep van dertien keerden er binnen korte tijd vier terug en na één á twee weken ook de rest van deze groep. Een ongeringd exemplaar bezette in juli een daknest in de omgeving. Sinds eind september bevindt zich in het buitenstation ook een ongeringde jonge Ooievaar geregeld op het nest. De wintersituatie in Grafhorst was bijna identiek aan die van 1986, zij het dat nu, behalve het ouderpaar, ook het jong overwinterde.

Tijdens periodes met strenge koude beschermden de Ooievaars zich tegen de lage temperaturen door zo plat mogelijk in het nest te gaan liggen. Het paar produceerde drie jongen, waarvan er na drie weken één uit het nest werd geworpen.

Eind augustus zijn de uitgevlogen jongen op trek gegaan.

Uit de aankomstdata van de exemplaren van het broedpaar in Voorst, die van enkele andere paren (tabel 1) en waarnemingen van doortrekkende exemplaren valt af te leiden dat een 'trekgolf' van wilde Ooievaars rond eind maart/begin april arriveerde. Dit feit wordt bevestigd door Denemarken, waar het eerste exemplaar op 5 april verscheen. De drie in Voorst geboren jongen vlogen alle uit. Tijdens het broedseizoen cirkelden soms wel zes Ooievaars boven het nest. Eind september landden plotseling drie exemplaren op het nest. Of in deze groepjes exemplaren van het op enkele kilometers afstand gelegen ooievaarsbuitenstation Gorssel voorkwa-

men, was niet te achterhalen. Om de invloed van buitenstations te kunnen volgen is gericht waarnemen en het aflezen van geringde Ooievaars noodzakelijk. Voor veldornithologen is dit een boeiende zinvolle bezigheid.

Het paar in Schoonrewoerd is dit jaar niet in de tabellen opgenomen. Het vrouwtje is weliswaar hetzelfde als in vorige jaren, maar het wordt nog steeds als projectooievaar beschouwd.

Deze vogel werd in 1980 in Graafland geboren als jong van een paar vrij vliegende projectooievaars. Jongen van projectooievaars worden ook als projectooievaars gerubriceerd. Het mannetje van het broedpaar was eveneens een projectooievaar. In verband met mogelijke toekomstige ontwikkelingen worden de resultaten hier nog wel behandeld.

Op 11 februari arriveerde het paar op het nest. Vanaf 28 februari werden hevige gevechten met een derde projectooievaar geleverd. Deze raakte hierbij gewond en werd op

Tabel 1. Aankomstdata van wilde en gemengde paren op de nesten.

	eerste ex.	tweede ex.
IJhorst	overwinterde	3 april
Grafhorst	overwinterde	overwinterde
Voorst	29 maart	8 april
Leerdam	4 maart	19 februari
Groot-Ammers	overwinterde	juni
Groot-Ammers	overwinterde	?
Groot-Ammers	overwinterde	?
Rotterdam	overwinterde	overwinterde?
Rotterdam	overwinterde ?	tussen 3 en 16 maart
Wassenaar	overwinterde	overwinterde

Ook dit jaar kwamen de Ooievaarders niet meer terug op het jarenlang bewoonde nest van Oudewater.

Foto: Jaap Taapken.

2 maart voor verzorging naar het buitenstation Herwijnen gebracht. Op 13 april vlogen vier exemplaren bij het nest rond. Drie jongen werden geboren, die alle doodgingen.

Het nest in Leerdam kreeg voor het derde achtereenvolgende jaar bezoek, wat deze keer resulteerde in een vestiging.

De eerste Ooievaar werd er op 11 februari gesignaleerd. Deze vogel verdween en even later kwam er een melding over het bezetten van het nest in Schoonrewoerd. Het exemplaar dat op 4 maart arriveerde, verbleef geregeld op het nest. Een dag later raakte deze Ooievaar slaags met een ander exemplaar. Het paar was eind maart pas compleet. Uit de vier eieren werden jongen geboren die al op jonge leeftijd stierven. Het slechte weer met veel regen was hiervoor verantwoordelijk. Eén van de oudervogels verongelukte tegen een trein.

De beide hierboven beschreven nesten, één uit Groot-Amers en een paar uit Rotterdam, brachten geen jongen groot (tabel 2).

In het ooievaarsdorp Het Liesveld waren drie paren aanwezig. Eén paar vormde zich pas bij de aankomst van de partner in juni en had door deze late paarvorming geen broedresultaat. Het is niet mogelijk de aankomstdata van de respectievelijke exemplaren op te geven. De mogelijkheden ontbreken om dagelijks in het broedseizoen tussen de bijna 200 Ooievaarders nieuw aangekomenen te ontdekken.

In de Diergaarde Blijdorp in Rotterdam waren twee broedparen, waarvan in beide gevallen het mannetje van het paar het zelfde mannetje was. Dit geval van bigamie en de resultaten van de paren worden beschreven in de bijdrage van Post & Rueb (in dit nummer).

De twee uitgevlogen jongen van het succes-

Tabel 2. Bewoonde nesten en uitgevlogen jongen in 1987 (1986 8 paar, 9 uitgevlogen jongen).

gemengd paar	Drenthe, IJhorst	2
wild paar	Overijssel, Grafhorst	2
wild paar	Gelderland, Voorst	3
wild paar	Zuid-Holland, Leerdam	—
gemengd paar	Zuid-Holland, Groot-Amers	—
wild paar	Zuid-Holland, Groot-Amers	2
wild paar	Zuid-Holland, Groot-Amers	3
gemengd paar	Zuid-Holland, Rotterdam	—
wild paar	Zuid-Holland, Rotterdam	2
gemengd paar	Zuid-Holland, Wassenaar	4

Het is opmerkelijk dat er de laatste jaren in Nederland vrij geregeld tweede broedsels worden geconstateerd. Foto: Budich.

volle nest werden op 15 september nog in de diergaarde gezien. Uit de vrijwel dagelijkse waarnemingen van Fred Rueb blijkt dat het maximaantal Ooievaars op één dag vijf exemplaren bedroeg. Dat was het geval op 16 februari. Het paar in Wassenaar is nog steeds hetzelfde als in voorgaande jaren. Dit paar overwinterde samen met twee andere Ooievaars.

Op 26 april werden in de omgeving van het nest zelfs negen exemplaren gesignaleerd. Van de vier jongen die uitvlogen, werd een week later een exemplaar met een gebroken poot gevonden. De poot werd met een pen gezet en na enkele dagen werd deze vogel voor herstel naar Het Liesveld in Groot-Amers gebracht.

Het paar projectooievaars dat ver van alle buitenstations in Kootwijkerhoek nestelt, overwinterde weer. Het is sinds de vestiging daar nooit voor lange tijd weggeweest. Er waren al vroeg eieren, die echter niet uitkwamen. Op 10 juni had dit paar opnieuw eieren. Twee jongen kropen uit het ei, het derde ei werd aangepikt, het vierde verdween. Ook dit broedsel mislukte. Stortbuien waren de oorzaak. Het is opmerkelijk dat er de laatste jaren in Nederland vrij geregeld tweede broedsels worden geproduceerd. In hoeverre daar de vermenging van wilde en projectooievaars en een betere conditie veroorzaakt door bijvoeren debet aan zijn is niet duidelijk.

Bezoeken aan nesten

Ieder jaar weer worden nesten door één of twee Ooievaars bezocht. Soms verscheidene keren in één voorjaar. Al zijn er dan geen broedgevallen, wanneer een nest jaren achtereen bezocht wordt, vindt er soms wel vestiging plaats. Leerdam is hier een voorbeeld van.

In Noordwijkerhout werd het nest al op 12 februari bezocht. Daarna waren er bezoeken in april en mei, een enkele keer door twee exemplaren. Doordat het nest bewoond werd door een paar Nijlganzen was er geen mogelijkheid voor vestiging. Een nieuw gebouwd nest in Rhenoy werd vanaf eind maart tot eind april regelmatig bezocht. Op 11 mei waren er drie Ooievaars aanwezig. Op 31 maart werd in de avond het nest aan de rand van de Wilpse Klei door een Ooievaar bezet. Het nest op kasteel Amerongen kreeg op 17 april bezoek, terwijl dat van Wijk bij Duurstede op 22 april voor overnachting werd gebruikt. Vermoedelijk was dit het zelfde exemplaar als in Amerongen dat langs de Rijn en de Lek rondzwierf en later nog in Werkhoven werd gesignaleerd. Wel sliep bij Wijk bij Duurstede die dag nog een tweede Ooievaar op het dak in de buurt. Kamperzeedijk kreeg in het voorjaar zo nu en dan een exemplaar op nestbezoek. Twello op 19 april, Westervoort op 22 mei en Steenwijkerwold op 28 mei.

Veel jongen stierven door de juniregens.

Foto: Budich.

Zwervende en trekkende Ooievaars

Er was geen maand in de periode september 1986 tot september 1987 waarin geen Ooievaars werden waargenomen. Behalve overwinterende exemplaren van de broedparen, betrof het vrijwel overal waarnemingen van projectooievaars. Het is belangrijk om al dan niet afgelezen ringen door te geven. De indruk bestaat dat een deel van de jongen van het broedpaar in Wassenaar niet meer wegtrekt.

Er kwamen wintermeldingen uit de strook Noordwijk-Rotterdam. Buiten de gegevens die duiden op voorjaarstrek vanaf half maart tot eind mei, kwamen weinig meldingen binnen. De meeste waarnemingen vielen in de tweede decade van april. Dertien Ooievaars vlogen op 19 maart boven Nieuw-Heeten bij Deventer. De waarnemingenrubriek van Dutch Birding (jaargang 9, no. 3, blz. 134) maakt melding van het feit dat er zich tussen begin april en begin mei in Nederland circa veertig Ooievaars ophielden. Hiervan bevonden zich negen tot maximaal veertien exemplaren (5 april) op Watcheren! In verreweg de meeste gevallen ging het om solitaire exemplaren.

Waarnemingen van geringde Ooievaars

Geringde Ooievaars, volgens de melders

vaak boven het loopbeen geringd, maar niet afgelezen werden gezien op Texel, bij Noordwijkerhout, in Amerongen, Wijk bij Duurstede, Kampen, Soest en De Steeg bij Rheden. Bij Klarenbeek hield zich in het voorjaar een boven het loopbeen geringd exemplaar samen op met een ongeringde Ooievaar. Nadat een nest was geplaatst bezochten zij dit voortdurend. De ring was dusdanig afgesleten dat het onmogelijk was cijfers of letters af te lezen.

Een Ooievaar die in 1986 als nestjong in Wassenaar was geringd (707), hield zich de hele winter in het buitenstation Herwijnen op en verscheen daar in september 1987 weer.

Een jong uit het zelfde nest (703) landde op 21 april in Het Liesveld. 715, waarvan in eerdere verslagen melding werd gemaakt, broedde voor de eerste keer. Hij vestigde zich in het ooievaarsbuitenstation 'De Lokkerij' in IJhorst en paarde met een projectooievaar (465) die daar in 1985 was geboren.

Een Ooievaar met een ring van de Vogelwarte Hiddensee vertoonde zich ook in het bovengenoemde station en werd op 31 mei afgelezen. Dit exemplaar bleek op 9 juli 1985 als vogel na het eerste kalenderjaar, dus geen nestjong in Perdoehl, Hagenouw (53°26'N. 11°11'O.) te zijn geringd. Na een paar dagen was dit dier vertrokken.

■ Dick A. Jonkers, correspondentieadres: Vogelbescherming, Driebergseweg 16c, 3708 JB Zeist.